

Excellentie

Bas Jacobs

De Groene Amsterdammer, 131, 29 (20 juli), p.9

Veel anekdotisch bewijs suggereert dat de kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijs tanende is. Volgens de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten studeren Nederlandse studenten veel minder hard dan hun collega's in het buitenland. Het gemiddelde van 33 uur per week lijkt zelfs een overschatting. Ook heerst een zesjescultuur. Studenten willen niet hard werken om hogere cijfers te halen. Een zwak hoger onderwijsstelsel heeft ernstige gevolgen voor het academische klimaat, maar ook voor de innovatiekracht en welvaarts groei.

Zelden wordt direct gemeten of de kwaliteit van het hoger onderwijs echt een probleem is. Tot het Centraal Planbureau op 25 juni *Excellence for Productivity?* publiceerde. Hierin worden de academische vaardigheden van Nederlanders langs de internationale meetlat gelegd met behulp van internationaal vergelijkbare toetsen voor wiskunde, rekenen en taal. Wat deze studie zo interessant maakt, is dat niet alleen naar landengemiddelden wordt gekeken, maar naar de hele *verdeling* van toetsscores. In het staan stuk drie opvallende conclusies.

Één: de cognitieve vaardigheden van Nederlanders zijn *gemiddeld* zeer hoog en behoren tot wereldtop; Nederland staat al zo'n dertig jaar stabiel rond nummer zes in de wereldrangorde, na landen als Zwitserland, Canada, Finland, Japan en Zuid-Korea. Het is niet waarschijnlijk dat het Nederlandse onderwijs in hoog tempo bergafwaarts glijdt.

Twee: de vaardigheden aan de onderkant – de laagste 5% van de scores -- zijn zeer hoog en behoren tot de absolute wereldtop; alleen Finland gaat voor. Dat is prachtig nieuws. De onderwijskansen van de minst getalenteerden zijn in Nederland beter dan waar ook ter wereld.

Drie: de vaardigheden van Nederlanders aan de top – de hoogste 5% van de scores -- zijn matig, komen niet meer voor in de top-10 van landen, maar belanden in de grauwe middenmoot. De scores van de vijf procent slimste Nederlanders zijn zeer significant lager dan die van bijvoorbeeld Nieuw Zeeland, Zuid-Korea, Japan, Australië, Finland, België, Canada, Groot-Brittannië en Zweden.

Nederland scoort dus een hoog gemiddelde dankzij het verheffen van de onderkant met kwalitatief hoogwaardig basis- en middelbaar onderwijs. Maar is het dan onvermijdelijk dat de koppen die boven het maaiveld uitsteken, worden afgehakt in het hoger onderwijs? De Scandinavische landen tonen aan dat dit geen noodzaak is. Helaas geeft het CPB geen antwoord op die prangende vraag.

Dat het academische landschap net zo vlak is als Nederland zelf komt waarschijnlijk door een diepge worteld, maar verwerpelijk academisch egalitarisme. Goede leerlingen zijn leerlingen waar docenten geen last van hebben, zodat meer tijd overblijft voor de begeleiding van zwakkere leerlingen. Begrijpelijk, maar academisch elitisme wordt dan onvoldoende gestimuleerd. De maatschappelijke norm is 'doe maar gewoon'. Daarom zijn uitzonderlijke studieballen mikpunt van pesterijen. Niet alleen op de school of de universiteit. Ook een populistische afkeer van intellect is wijdverbreid. Jacobse en Van Es riepen het al: 'Weg met de intellectuelen! Omdat niemand daar wijzer van wordt!'.

Het is *not done* om afgerekend te worden op excellente schoolcijfers en tentamenresultaten. Nederland wil niet selecteren aan de poorten van de universiteiten. Nederland wil geen 'prestatimaatschappij' waarin kinderen en studenten zouden worden 'opgejaagd' om hoge cijfers te halen. En ook werkgevers vragen bij sollicitaties vrijwel nooit om cijferlijsten -- onbegrijpelijk.

Maar, als hoge cijfers door ouders niet belangrijk worden gevonden, als excellentie door middelbare scholen niet wordt aangemoedigd, als selectie aan de poorten van de universiteiten niet bestaat, als werkgevers niet naar cijferlijsten kijken, en als slimmeriken wereldvreemde sukkels worden gevonden, waarom zouden studenten dan hun best doen om hoge cijfers te halen?

Het Nederlandse academisch egalitarisme leidt tot een vicieuze cirkel. Omdat steeds minder mensen hun kop uitsteken, komt het maaiveld steeds lager te liggen, waarboven nog makkelijker intellectuele koppen worden afgehakt. Academisch egalitarisme heeft een perverse uitwerking. Het verergert de *status quo* van de grauwe middelmaat en er wordt een loopje genomen met de gelijkheid van onderwijskansen voor de allerslimsten; die moeten maar naar het buitenland om zich te ontplooien.

Het glazen academische plafond moet worden doorbroken. Leerlingen en studenten worden pas gemotiveerd tot excellente intellectuele prestaties als ouders en docenten die gaan waarderen en door werkgevers worden beloond. Als dat onverhoopt leidt tot grotere inkomensongelijkheid, kunnen de belastingen altijd progressiever worden. Pas dan verbetert het academische klimaat en worden menselijke bronnen van welvaart wel aangeboord.